

lölése. A kivágandó fákat célszerű 60—80 cm magasságban jelölni, hogy a motorfűrészkes könnyebben észrevegye őket.

A munkacsapat, a hozzá tartozó kerületvezetővel együtt képezheti a korszerű erdőnevelő brigádöt, amelynek erdészetenkénti létrehozása sürgős feladat.

AZ ERDŐNEVELÉS ÖKONÓMIAI VONATKOZÁSAI

Az egységáras tisztításoknak vannak jelentős, az évi jövedelmet befolyásoló kihatásai és a gyérítések egy része is számottevő, rögtön jelentkező hasznot hozhat a gazdálkodó szervnek. Lényegesen fontosabbak azonban azok a tényezők, amelyek az erdőnevelés eredményeként a fatermesztés jövedelmezőségét alapvetően befolyásolják. Ide kell sorolni a fatermés mennyisége mellett a minőség javulásából, a méretek növekedéséből származó többlet értéket, amelyet ma már ki is tudunk mutatni.

Ökonómiai szempontból az erdőnevelés egyik feladata az, hogy a fatermén belül a lehetséges összes vékonyfa részarányát a minimálisra csökkentse a minőség egyidejű javításával. Ezért már tulajdonképpen az erdősítéskor kell kezdeni az erdőnevelést a csemeteszm megállapításakor. A csemeteszm észszerű csökkentésével csökkenthető majd a vékonyfaválasztékok mennyisége. Ugyanezt szolgálják a nagy törzsszámú telepítések, vagy sűrű természetes újulatok erőteljes tisztításai is. A legnagyobb értéket adó véghasználati törzsszám kiválasztása ökonómiailag is fontos feladat. Ugyanezt kell elmondani a sajnos egyre ritkábban alkalmazott nyesésről is, amely az értékfatermelésnek nélkülözhetetlen előfeltétele. Sürgősen szükség van arra, hogy a gazdasági szabályozókkal ezt a fontos munkát elősegítsük.

A hozamok növelése mellett nyilvánvalóan kedvezően befolyásolja a költségek csökkentése a fatermesztés gazdasági eredményét. Ehhez legjobban az ismertett technológia és munkaszervezet alkalmazása járulhat hozzá.

Az ismertettekkel az erdőnevelés fejlesztésének csak a fontosabb tényezői közül emeltem ki néhányat. A céloom elsősorban az volt, hogy ezekkel ösztönzést és gondolatokat adjak a fejlesztés jobb megoldásának szolgálatában.

Dr. Madas László

ERDŐMŰVELÉS A PARKERDŐGAZDÁLKODÁSBAN

Az erdők alapfunkcióit a VII. Erdészeti Világkongresszus (1971) — a magyar delegáció javaslatára — a termelés, védelmi és szociális-üdülési funkciókban határozza meg, egyértelműen állást foglalva abban a tekintetben, hogy a gazdasági fejlesztés céljainak a meghatározása során ezeket az alapfunkciókat együttesen, egymással összhangban kell figyelembe venni.

Az eddigi tapasztalatok meggyőzően bizonyítják, hogy ugyanaz az erdei ökoszisztéma nem szolgálhatja egyidőben mindhárom alapfunkció legkedvezőbb kielégítését. Gyakorlatilag az fogja az elsődleges szerepet játszani, amelyik az adott körülmények között a társadalom szempontjából a legjobban értékesíti. A 2000-ig szóló prognózis szerint hazánk erdőterületének 75⁰/₀-án lesz a termelés a fő feladat, 10⁰/₀-án a szociális-üdülési igények kielégítése, 15⁰/₀-án pedig a védelmi feladatok ellátása.

Az elsődrendűség azonban nem vezethet kizárólagossághoz. A többcélú hasznosítás lényege, hogy az erdő többi értékét is hasznosítja, nem engedi pusztulásnak indulni. A jóléti erdőgazdálkodás feladata a kiegyensúlyozott erdőhasznosítás gyakorlati megvalósítása. A magyar erdőgazdálkodás abban a szeren-

csés helyzetben van, hogy üzemterv szerint gazdálkodik és az üzemterv szerinti gazdálkodást ellenőrzik. A jóléti erdőgazdálkodás akkor fog igazán gyakorlattá válni, ha annak alapelvei, előírásai, az üzemtervekben szerepelni fognak. Az erdőrendezésre vár annak a megvalósítása, hogy erdőgazdálkodásunk fejlődését az üzemterveken keresztül a tudomány irányítsa és ne a változó igény.

Az egészséges, egyensúlyban levő ökológiai rendszer szolgáltatja azokat a létfeltételeket, amelyek az ember számára nélkülözhetetlenek. Ezért feladatunk elsősorban a természetes környezet egészségének a védelme, illetve fenntartása. Az erdőtipológiára alapított, korszerű erdőművelés lehetőségét nyújt ma már természetes erdőtípusok fenntartására, illetve ahol eltűntek, azok visszaállítására, a természetes felújítást biztosító technológiák széles körű alkalmazására. Így elkerülhetők azok a hibák, amelyeket a gyakorlat, pl. ősi gyepek felszámolásával, vagy rossz fafaj megválasztásával a múltban elkövetett.

Az erdei ökológiai rendszer minden számba vehető, pusztulófélben levő növényi és állati tagjára különös gondot kell fordítani és meg kell menteni azokat az életközösség számára. Ennek alapfeltétele a szakszemélyzet biológiai ismereteinek bővítése és hatékony propaganda kifejtése a társadalomban.

Minthogy az erdő a tájnak egyik jellegzetes építőeleme, ezért minden külső változása hatással van a táj egészére. Legtöbbször kritikus helyzetet teremt az erdő megújítása, amikor az öreg állományt felváltja a fiatal. Ilyenkor megváltozik a megszokott tájkép: általában éles, egyenes falak keletkeznek, amelyeket kihangsúlyoz az árnyékhatás és évek telnek el, míg úgy-ahogy kialakul az új biocönózis. Tovább rontja a helyzetet, ha a gerincekről is eltávolítják az öreg fákat, az ún. sapkákat, és a csupasz horizont már messziről árulkodik a kellően át nem gondolt kivitelről. Egy „megkomponált” végvágás, mely figyelembe veszi a terepadta lehetőségeket, a formák és arányok esztétikus megválasztásával nem rontja, hanem emeli a táj szépségét éppen a változatosság, a kontrasztok kiemelésével, a természetes felújítás révén pedig nem szakad meg a biocönózis folyamatossága. Feltűnően rombolja a tájképet az erdőborította hegyoldalakon működő kőbányák messziről fehérítő fala. Nagyon elítélően reagál a közvélemény a sokszor indokolatlan külszíni fejtések ellen és nem egyszer eredményes egy-egy kirívó bánya beszüntetésére irányuló társadalmi akció. A tájvédelemben megnyugtató helyzetet azonban csak az arra illetékes hatóságok közös intézkedései teremthetnek.

Maholnap erdeink nagy részének társadalmi jelentőségét nem annyira nyersanyag termeszti lehetősége, mint inkább jóléti haszna fogja megadni. A hagyományos erdőgazdálkodásnak fő célja a nyersanyagtermesztés. Termékei forgalmazásából származó árbevétel a gazdálkodás legfőbb pénzügyi forrása. E rendszer, a jelenlegi termelési és piaci viszonyok között önfenntartó. A parkerdőgazdálkodásban viszont hangsúlyozottan jelentkeznek az immateriális szolgáltatások, amelyeken közvetlen haszon alig mutatkozik, az áttételezve jelentkező eredmény pedig az erdőgazdálkodásban aligha fog realizálódni a jövőben is.

A parkerdőgazdálkodással kapcsolatos költségek négy csoportba sorolhatók: azok a beruházás jellegű költségek, amelyek új üdülőerdők létesítésével és a meglévő üdülőerdők berendezésével járnak (pihenőerdők, vadaskertek, esztétikai fásítások létesítése, séta-, turista-, kerékpáros-, lovagló és autóutak, parkírozók, kemping-, kilátó-, pihenő-, játszó- és sportrétek és berendezések, tan- és tornaösvények, esőbeállók, asztalok, padok, tűzrakóhelyek, szemétygyűjtők, jelzőtáblák, a parkerdő céljait szolgáló vízszabályozó és vízfelfogó építmények, állandó kiállítások);

azok a fenntartásjellegű költségek, amelyek az üdülőerdő műszaki létesítményének és faállományának a rendeltetés szerinti használatához szükségesek; az üdülőerdők üzemeltetési költségei (szemétyűjtés, különböző szolgáltatások és propaganda);

azok a közvetett költségek, amelyek abból származnak, hogy az erdők jóléti hasznosítása érdekében korlátozni kell a fakitermelést, illetve költségesebb fakitermelési és erdőművelési eljárásokat kell alkalmazni.

A parkerdőgazdálkodás költségeit egészen biztosan nem lehet fedezni a hagyományos erdőgazdálkodás, a nyersanyagtermesztésből származó jövedelemből, hanem gondoskodni kell egyéb pénzügyi forrásokról is. Végleges megoldás csak az állami támogatás lehet. Hazánkban a célcsoportos beruházás körébe felvették a parkerdőgazdálkodás bizonyos rendű és rangú munkálatait is. Ez a tény rendkívül nagy jelentőségű.

A parkerdőnek a következő igényeket kell kielégítenie:

megoldható legyen a dolgozók többségének rendszeres, aktív pihenése; tömegközlekedési eszközökkel, személygépkocsikkal megközelíthető legyen; feltárása és berendezése alkalmas legyen különböző korosztályok üdülését, pihenését kulturáltan szolgálni; biztosítsa hazánk történelmi és forradalmi hagyományainak ápolását; tegye lehetővé hazánk flórájának és faunájának megismerését; a korszerű egészségügyi, szociális követelményeknek megfelelő szolgáltató létesítmények láncolata biztosítsa nagy tömegek ellátását.

A parkerdő kialakításának erdőművelési és műszaki eszközei vannak. A kettő egybehangolt és kulturált felhasználása biztosítja a táj hangulatának megtartása mellett a kirándulók kényelmi igényeinek a kielégítését. A parkerdőnek szépnek, élménykeltőnek kell lennie. Az erdőesztétika szabályait alkalmazó erdész mindazt feltárja a tájban, ami a szépség forrása, vagyis az ember örömeinek, jó közérzetének, lelki megújulásának, testi felfrissülésének az okozója lehet. Az élőfákkal művészien dolgozó erdésznek megvan minden lehetősége a kívánatos pszichológiai és esztétikai hatás elérésére. A parkerdőben az állományok, illetve az egyes fák megítélése más szemléletet követel, mint a gazdasági erdőben. A fák osztályozása során nem annyira nyersanyagtermelő képességük, mint inkább esztétikai és funkcionális értékük a döntő. A változatos fafajösszetétel érdekében kíméljük a különböző elegyfákat, vadgyümölcsöt, cserjéket. A különböző fafajok formai eltérésén kívül üdítő változatosságot jelent a színhatás, egyes fák és cserjék kergének, lombzatának, virágának, termésének, őszi elszíneződésének tarkasága. Az erdők természetes báját, romantikus szépségét fenn kell tartani.

A parkerdő kialakításának műszaki eszközei is jelentősek. A városi ember a természetben is igényel némi kényelmet és bizonyos mértékig előkészített helyzeteket. A magányt is csak akkor tudja elviselni, ha bizonyos benne, hogy visszatalál megszokott környezetébe. Az üdülőerdő gerincét a különböző feladatú utak alkotják. A kirándulógócokat körülvevő parkerdőkben olyan úthálózatot építünk ki, amelyen különböző hosszú sétákat lehet tenni, a tömegközlekedési eszközök megállótól indul ki, és oda tér vissza.

Az erdő kulturális hasznát, a botanikai- és a geológiai ismeretszerzést, a honismeret, műemlék és természetvédelem ügyét van hivatva szolgálni az ún. tanösvény. Célja a szakmai és más érdekes információk közlése vezetők nélkül is. Az aktív pihenést szolgálják a rugalmas talajú erdei tornaösvények, amelyek mentén különböző testmozgások elvégzésére alkalmas egyszerű tornaszerek vannak elhelyezve. Az erdős tájak a hegyvidéken domborzati és éghajlati viszo-

nyaiknál fogva általában remek sportolási lehetőségeket nyújtanak. Télen sí és szánkó, tavasszal, ősszel kirándulások, erdei túrák, sziklamászás stb. Az erdei levegő és napfény nagyarányú hasznosítását az erdővel körülvett, nyílt zöldfelületeken, tisztásokon lehet legjobban elérni.

A parkerdő fontos berendezési tárgyai a tölgyből készült időtálló padok és asztalok, a védelmet nyújtó esőbeállók, a kövekből kiképzett és ülőalkalmatoságokkal körberakott tűzrakóhelyek. Az utóbbiak a sütés-főzés élvezetén túl a szabadon lobogó tűz, az izzó parázs látványának ősi örömét keltik az emberben. A különösen szép panorámát kínáló csúcsokra kilátó tornyok épülnek. A parkerdő feladatának tekinti, hogy kibontsa és a kirándulók részére hozzáférhetővé tegye a történelmi korok erdei maradványait is.

Az erdő szociális, üdülési szerepének tartalmát az adja meg, hogy bárhol legyünk a világon, az erdő a tömegeknek ételmezt, menedéket, olcsó, elérhető üdülési lehetőséget ad. Ez pedig mindent megelőző szociális szempont és, ha így nézzük, az erdő a legnagyobb szociális intézményünk.

Dr. Tóth Sándor

KORSZERŰ ERDŐMŰVELÉS ÉS VADGAZDÁLKODÁS

A vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás szerves része. Csak úgy érhetünk el kívánt eredményt a fejlesztésében, ha a többcélú erdőhasznosítás koncepcióira alapozva, a távlati fejlesztés programjában helyet kap a vadászat is.

A vadgazdálkodás távlati fejlesztésének terveit 1970-ben adtuk ki. Jelenleg javában folyik ezek végrehajtása. Az erdők távlati fejlesztési programja szükségessé teheti a vadgazdálkodási tervek esetleges módosítását, illetve az erdőgazdálkodási távlati terveknek számolniuk kell a vadgazdálkodás kidolgozott programjával is.

Vadgazdálkodási politikánk célja a hazai vadállomány fejlesztése, összhangban a természetvédelmi programmal és a mező- és erdőgazdasági távlati célkitűzésekkel a vadgazdálkodás hármas funkciójának (gazdasági, természetvédelmi, sport célok) érvényesítése mellett. Ezek a funkciók jól összeegyeztethetők az erdők hármas csoportosításával. Nyilvánvaló, hogy a vadászat gazdálkodási célkitűzései termelési feladatot jelentenek. A természetvédelmi feladatok szervesen beilleszkednek az erdők védelmi funkcióiba. A vadászat sport szerepe elválaszthatatlan az erdők szociális-üdülési szerepétől. Kössük-e ezeket a funkciókat gazdasági-szervezeti egységekhez, adott területekhez; jelentkeznek-e tisztán, vagy egymást fedve? A kérdésre az erdő- és vadgazdaságok tapasztalatának elemzése adhat választ.

1 *Hogyan illeszkedik a vad a mai szabályozórendszer mellett az állami területek gazdasági tevékenységébe?*

A vállalat mérlegében a vadgazdálkodás önálló ágazat. A vadállomány szabályozásában a termelési költségek — beleértve a kifizetett vadkárokat is — és a bevételek egyenlege befolyásolja a vállalati döntéseket.

A döntéseket tulajdonosi (MÉM) állásfoglalások korlátozhatják. Kiemelt célok érdekében az üzemtervek a fenntartható vadállomány helyett fenntartandó vadállományt írhatnak elő. Ebben az esetben a fenntartás költségeit az üzemtervi szintig a költségvetés viseli.